

Меморандум

Від часу свого заснування як незалежної пострадянської держави у 1991 році Україна докладала зусиль до створення демократичної системи управління, вільної ринкової економіки та зовнішньої політики орієнтованої на інтеграцію з рештою Європи, особливо Європейським Союзом. Одним з показників прихильності України демократичним цінностям є її політика щодо її громадян, інших, ніж етнічні українці, національностей (національних меншин).

Важливим аспектом «національної політики» був і залишається статус української мови. Перша Конституція незалежної України, прийнята 1996 року, задекларувала українську мову державною. Рішення це викликало певне невдоволення мільйонів громадян України, які продовжують вживати російську як основний засіб спілкування. В той же час, прихильники державного статусу української мови відчують, що незважаючи на конституційний положення, українській мові не вдалось подолати становище другорядної (у порівнянні з російською) яку вона історично займала в багатьох сферах громадського та культурного життя.

Намагаючися подолати суперечності навколо питання двох основних мов країни (української та російської) Верховна Рада України прийняла 3 липня 2012 проект закону «Про засади державної мовної політики», який 8 серпня 2012 р. був підписаний Президентом Віктором Януковичем як Закон України (№. 5029-VI). Закон утверджував шляхи для підтримки розвитку другої основної мови в державі—російської—а також, 17-ти «регіональних» мов, вживаних громадянами України різного етнокультурного та етнолінгвістичного походження. До закону додавався список цих 17-ти визнаних мов, серед яких була й русинська.

У відповідь на критику, в основному з боку сил, занепокоєних статусом української мови, Президент Янукович скликав «робочу групу» експертів з метою розробки поправок до недавно прийнятого закону. «Робоча група» планує подати суттєво відредагований текст пропонувані зміни, очікуючи, що парламент прийме перероблений згідно з їхніми рекомендаціями версію закону.

Серед рекомендацій робочої групи є вилучення однієї з регіональних мов зі списку. Цією мовою є русинська. Як впливає з пояснень деяких членів «робочої групи», русинська не є самостійною мовою, а діалектом української.

Ми, нижчепідписані представники семи найбільших організацій карпаторусинів в США та Канаді, солідаризуючись з карпаторусинськими організаціями України, висловлюємо рішучу опозицію до будь-якої спроб вилучення русинської з легально затвердженого списку регіональних мов. Такий вчинок є кричущим порушенням Європейської Хартії з Прав Людини, яку підписала Україна.

Русинська мова та русинська національність є офіційно визнаними в сусідніх з Україною державах-членах Європейського Союзу (Польщі, Словаччині, Румунії та Угорщині), а також, в Сербії та Хорватії, де також мешкає карпаторусинська спільнота. Русинську мову було кодифіковано, вона викладається в школах та вживається в громадсько-культурному житті усіх вищезгаданих країн. Лише Україна відмовляється визнати карпаторусинів як окрему національність, а русинську—як окрему мову.

Ми, нижчепідписані, всім серцем підтримуємо зусилля України спрямовані на захист та утвердження статусу української мови, як це і повинно бути у країні, де ця мова є державною. Проте це не повинно робитися за рахунок мов, якими розмовляють громадяни України, що не є етнічними українцями за походженням. Рішення про виключення русинської зі списку меншинових мов на підставі, що вона є «діалектом» української є не лише політично тенденційним, воно не витримує критики і з наукової точки зору. Чи можете ви собі уявити сьогодні «наукові» аргументи німецьких вчених XIX століття, які пристрасно «доводили» люксембуржцям, що їхня офіційно визнана не мова є не більш, ніж діалектом німецької. Аналогічно, в Болгарії звучать деякі авторитетні голоси, що все ще вперто заявляють, що македонська мова, офіційна мова держави Македонія, є діалектом болгарської. З усіх народів, українцям—а особливо патріотам власної мови—зайве нагадувати про те, що в XIX столітті в Російській імперії українська мова переслідувалася та заборонялася царськими властями якраз на підставі переконань урядовців та шовіністично налаштованих науковців, що «малоросійское наречіє» є нічим іншим як діалектом російської.

Для політичних, громадських та культурних активістів в країнах з тривалою традицією державності (США, Велика Британія, Франція, та ін.) нерідко важко порозуміти

важливість мови для народу. Однак у Європі живуть і бездержавні народи—каталанці, валлійці, баски, карпаторусини—для котрих легко зрозуміти цю болючу проблему. Рідна, «материнська» мова є серцевиною і суттю їхньої національної самосвідомості.

Підтримуючи курс України на інтеграцію в Європу, ми однак заявляємо, що це неможливо за пониження основних прав людини, а саме права на власну мову і ідентичність громадян України карпаторуської національності.

Carpatho-Rusyn Consortium of North America

Carpatho-Rusyn Research Center, Inc.
New York, New York

Rusyn Association of North America
Kitchener, Ontario

Carpatho-Rusyn Society, Inc.
Pittsburgh, Pennsylvania

Rusyn-Saskatchewan Ruthenian Association
Saskatoon, Saskatchewan

Rusin Association
Minneapolis, Minnesota

World Academy of Rusyn Culture
Toronto, Ontario

Lemko Association, Inc.
Higganum, Connecticut

8 березня, 2013